

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wkładu osób starszych w życie społeczne i ich udziału w nim (opinia z inicjatywy własnej)

(2013/C 11/04)

Sprawozdawca: **Maureen O'NEILL**

Dnia 19 stycznia 2012 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie

wkładu osób starszych w życie społeczne i ich udziału w nim

(opinia z inicjatywy własnej).

Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 23 października 2012 r.

Na 484. sesji plenarnej w dniach 14 i 15 listopada 2012 r. (posiedzenie z 14 listopada) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny przyjął 144 głosami za – 3 osoby wstrzymały się od głosu – następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Podsumowanie

1.2 Osoby starsze są dynamicznymi, sprawnymi i istotnymi członkami naszego społeczeństwa. Przekazują one wiedzę, umiejętności i doświadczenie następnym pokoleniom. Wnoszą wkład, w sposób zarówno indywidualny jak i zbiorowy, w naszą gospodarkę, w nasze otoczenie oraz przekazują nam historię. Jako członkowie rodziny osoby starsze są odpowiedzialne za wspieranie spójności i solidarności w naszym społeczeństwie.

1.3 Zalecenia

1.3.1 EKES zaleca, co następuje:

- należy położyć nacisk na potencjał osób starszych i na to, co robią dla społeczeństwa, a nie na ich wiek chronologiczny; ponadto rządy, organizacje pozarządowe i media powinny przedstawiać wspomniane elementy w pozytywnym świetle;
- należy wspierać aktywny udział wszystkich grup wiekowych w życiu społecznym, a także większą solidarność i współpracę, zarówno między pokoleniami, jak i w ramach jednej generacji;
- rządy i agencje statutowe powinny wykazać pozytywne zaangażowanie na rzecz aktywnego udziału osób starszych w procesach decyzyjnych i roli, jaką odgrywają one w swoich społecznościach;
- rządy powinny współdziałać z odpowiednimi partnerami w usuwaniu wszelkich przeszkód, które uniemożliwiają osobom starszym pełny udział w życiu społecznym;

- wszystkie zainteresowane strony powinny nadal rozwijać podejście, które kładzie nacisk na uczenie się przez całe życie odnośnie do osób starszych, pracodawców i społeczności;
- rządy powinny zapewnić e-integrację oraz szkolenie osób starszych;
- osoby starsze powinny kandydować w wyborach, głosować i zasiadać w radach przedsiębiorstw, władz publicznych i organizacji pozarządowych;
- należy docenić rolę nieformalnych opiekunów i osób będących pod ich opieką oraz należycie wspierać ich prawa i obowiązki;
- należy zachęcać osoby starsze do działalności wolontariackiej zgodnie z wytycznymi dotyczącymi dobrych praktyk w tym zakresie;
- należy umożliwiać osobom starszym kontynuowanie pracy zawodowej do czasu osiągnięcia ustawowego wieku emerytalnego, a także dłużej, jeśli by sobie tego życzyły;
- pracodawcy powinni odpowiednio dostosować środowisko pracy oraz przyjąć takie ustalenia umowne, które zaspakajająby potrzeby starszych pracowników;
- należy uznać, że osoby starsze są konsumentami oraz zachęcać przedsiębiorstwa do wytwarzania dóbr i świadczenia usług uwzględniających potrzeby starzejącego się społeczeństwa.

2. Wprowadzenie

2.1 W wizji aktywnego i zdrowego starzenia się przedstawionej przez grupę sterującą Komisji Europejskiej ds. aktywnego starzenia się stwierdzono: „Aktywne i zdrowe starzenie się jest procesem optymalizacji możliwości w zakresie zdrowia, uczestnictwa i bezpieczeństwa w celu podwyższenia jakości życia ludzi w miarę procesu starzenia się. Dotyczy to zarówno jednostek, jak i grup ludności. Zdrowie obejmuje dobre samopoczucie fizyczne i psychiczne oraz dobrobyt społeczny. Słowo »aktywne« dotyczy stałego udziału w życiu gospodarczym, kulturalnym, duchowym i obywatelskim, a nie tylko zdolności do aktywności fizycznej czy przynależności do siły roboczej”⁽¹⁾.

2.2 Celem niniejszej opinii jest ukazanie obecnego stanu aktywnego zaangażowania osób starszych w Europie, rozważenie barier hamujących zaangażowanie się większej liczby osób oraz podkreślenie, że tego rodzaju partycypacja trwa przez całe życie danej osoby. Budowa Europy przyjaznej osobom starszym⁽²⁾ zaczyna się w momencie narodzin jednostki i wymaga perspektywy długoterminowej. Niniejsza opinia nawiązuje do poprzednich opinii EKES-u w sprawie osób starszych i starzenia się⁽³⁾.

2.3 W Europie mieszka obecnie 85 milionów osób powyżej 65. roku życia, zaś do 2060 r. liczba ta wzrośnie do 151 milionów. Ważne jest, by nie tylko skupić się na wieku chronologicznym, lecz by uwzględnić i budować zdolność do uczestnictwa bez względu na wiek oraz uznać fakt, że nawet jeśli osoby starsze (zdefiniowane na potrzeby niniejszej opinii jako osoby w wieku powyżej 65 lat) doświadczają ograniczeń zdrowotnych, niekoniecznie uniemożliwia im to zaangażowanie się.

2.4 „Aktywny udział osób starszych w życiu społecznym, kulturowym, gospodarczym i politycznym zależy od właściwego sposobu postrzegania kwestii wieku”⁽⁴⁾. Należy zniechęcać media i rządy do stosowania nadmiernie dramatycznego języka do opisu starzejącego się społeczeństwa.

2.5 Należy wyeliminować postawy dyskryminacyjne odnoszące się do wieku, gdyż szkodzą one wizerunkowi osób starszych i zniechęcają je do udziału w życiu społecznym. Prowadzi to do sytuacji, w której osoby starsze wnoszą dużo mniejszy wkład, a napięcia międzypokoleniowe rosną. Powinniśmy cieszyć się z tego, że dłużej żyjemy w dobrym zdrowiu, co jest skutkiem lepszego wykształcenia i wyżywienia oraz położenia nacisku na porozumienie społeczne między pokoleniami.

2.6 Negatywne postawy wobec osób starszych nie uwzględniają ich roli jako pracowników, konsumentów i uczestników projektów lokalnych, a także jako opiekunów innych osób. Negatywne postrzeganie osób starszych jest szkodliwe,

ponieważ dyskryminacja podważa ich szacunek dla samych siebie, jest barierą dla większego zaangażowania się i dla wnoszenia przez nich wkładu w gospodarkę. Średnie trwanie życia wzrosło na skutek nowych osiągnięć w medycynie, farmakologii i technologii, a także w związku z większą świadomością zdrowotną i edukacją. „Jak pokazały badania, jakość życia osób w bardzo podeszłym wieku jest w ich własnej ocenie często znacznie lepsza niż się powszechnie sądzi. Musimy zmienić podejście do starzenia się, które zbyt często jest zdominowane przez błędne przekonania i uprzedzenia”⁽⁵⁾.

2.7 Zmiany demograficzne stwarzają możliwości pod względem wzrostu tzw. „srebrnej gospodarki”, gdyż osoby starsze są konsumentami w wielu sektorach, a także wnoszą wkład poprzez zatrudnienie.

2.8 Walka z dyskryminacją ze względu na wiek poprzez przepisy prawne, działania organów kierowniczych i tworzenie nowej dynamiki w polityce powinna być zatem priorytetem w promowaniu aktywnego starzenia się i uwalnianiu potencjału osób starszych do odgrywania pełnej roli w rozwoju kapitału społecznego i gospodarczego danego kraju.

2.9 Powinniśmy podważyć pogląd, że po 65. roku życia stajemy się odbiorcami usług oraz przestajemy wносить swój wkład. Należy znieść bariery wieku. Osoby starsze nie stają się jednolitą grupą ze względu na swój wiek, lecz nadal zachowują różnice poglądów, poziomu energii, doświadczeń, uprzedzeń, potrzeb i pragnień. Wszyscy się starzejemy, a sprostanie oczekiwaniom w 2060 r. będzie wymagało stałych dostosowań.

2.10 Do danych statystycznych odnoszących się do osób starszych należy podchodzić z ostrożnością i unikać założenia, że stan zdrowia, wskaźniki uczestnictwa itp. są takie same w przypadku osób od 65 do 100 lat, gdyż istnieją różne potrzeby i możliwości. Musimy unikać stawiania z góry pewnych hipotez na podstawie wieku, a także tworzenia hermetycznych grup.

2.11 Niemożliwe jest rozpatrywanie godności i dobrostanu osób starszych z pominięciem strategii w zakresie dochodów, zdrowia, opieki społecznej, a także w zakresie zachowania lokalnych sieci społecznych oraz inicjatyw podejmowanych przez społeczności lokalne. Kwestie te podkreśla się w powiązaniu z **potencjalnymi** barierami utrudniającymi uczestnictwo. Możliwość dostępu do usług i aktywnego uczestnictwa zależy w istotnym stopniu od posiadania wystarczającego dochodu, który to element należy koniecznie uwzględnić w reformie systemu emerytalnego.

3. Sprawy obywatelskie

3.1 W opublikowanym niedawno sprawozdaniu pt. „Emeryci złotego wieku” (*Gold Age Pensioners*)⁽⁶⁾ osoby starsze określane są jako „społeczne spoiwo”. Podkreśla się w nim wkład, jaki wnoszą w swoje rodziny i społeczności poprzez działalność wolontariacką i udział w instytucjach demokratycznych.

⁽¹⁾ „Strategiczny plan wdrożenia europejskiego partnerstwa innowacyjnego”, Komisja Europejska, 7 listopada 2011 r.

⁽²⁾ „Manifest zainteresowanych podmiotów na rzecz przyjaznej osobom starszym Unii Europejskiej do 2020 r.”, Europejska Platforma AGE, 2011 r.

⁽³⁾ Dz.U. C 228 z 22.9.2009, s. 24; Dz.U. C 51 z 17.2.2011, s. 55; Dz.U. C 181 z 21.6.2012, s. 150.

⁽⁴⁾ 6. sprawozdanie w sprawie sytuacji starszego pokolenia w Republice Federalnej Niemiec.

⁽⁵⁾ Kirkwood T. i inni: „New Ways of Looking at Age” („Nowe sposoby postrzegania wieku”), Blackstaff Press 2011 r.

⁽⁶⁾ „Gold Age Pensioners” (Emeryci złotego wieku), WRVS 2011 r.

3.2 Starsi ludzie częściej głosują we wszystkich wyborach. Według sprawozdania Eurostatu⁽⁷⁾ 50 % obywateli w wieku powyżej 55 lat bierze udział w głosowaniu, a zainteresowanie polityką rośnie wraz z wiekiem. Coraz większa liczba osób starszych w naszym społeczeństwie wywiera znaczący wpływ polityczny, który w Stanach Zjednoczonych znany jest pod nazwą „grey power”. Robi się z niego użytek.

3.3 Średni wiek posłów do Parlamentu Europejskiego wynosi 54 lata, zaś najstarszy z nich ma 84 lata. Sytuacja ta znajduje odzwierciedlenie także w innych instytucjach rządowych oraz w EKES-ie, co dowodzi, że wiek nie stanowi przeszkody w uczestnictwie na żadnym poziomie.

3.4 Wiele osób starszych wchodząc w skład rad organizacji pozarządowych, władz publicznych i przedsiębiorstw wnosi swoje doświadczenie i kompetencje nabyte w trakcie życia zawodowego.

4. Udział w podejmowaniu decyzji

4.1 Biorąc pod uwagę zakres, w jakim osoby starsze wnoszą na różne sposoby wkład w społeczeństwo, można byłoby przedstawić hipotezy dotyczące ich integracji społecznej i ich udziału w procesach decyzyjnych. Jednakże osoby starsze często czują się „wyłączone” gdy chodzi o decyzje podejmowane w sprawie ich własnego dobra lub w sprawie społeczności, w której żyją. Należy nie tylko zachęcać poszczególne osoby ale także sprawić, że organizacje wypracują mechanizmy uwzględniające poglądy osób starszych.

4.2 W 2010 r. Europejska Platforma Osób Starszych opublikowała sprawozdanie⁽⁸⁾ przedstawiające metody opracowane w różnych państwach członkowskich, w tym tzw. „rady starszych” (*senior councils*) na szczeblu lokalnym i krajowymi i konsultacje publiczne. Podstawowym warunkiem europejskiego procesu integracji społecznej jest udział zainteresowanych stron w znalezieniu rozwiązań problemów będących ich udziałem. Zasadnicze znaczenie ma uczestnictwo, ale również ważny jest aktywne wsłuchanie się w głos zainteresowanych podmiotów, gdyż umożliwia to przeprowadzenie zmian.

4.3 Należy wspierać osoby zagrożone wykluczeniem społecznym z powodu złego zdrowia, niepełnosprawności lub ubóstwa oraz wzmocnić uprawnienia poszczególnych osób. Szkocka Grupa Robocza ds. Demencji jest znakomitym przykładem społeczności osób, u których stwierdzono co prawda demencję, ale które z determinacją dążą do zachowania możliwości dokonywania wyborów i kontroli nad swoim życiem. Grupa ta zdobyła duży rozgłos zarówno w kraju jak i za granicą dzięki prowadzonym przez siebie nacechowanym entuzjazmem i odwagą kampaniom na rzecz lepszego zrozumienia demencji i lobbowania na rzecz poprawy usług. Osoby z demencją prowadzą tę organizację i są głównymi prelegentami na konferencjach lub rzecznikami tej grupy w kontaktach z rządem⁽⁹⁾.

4.4 Aktywny udział wymaga zapewnienia przyjaznych struktur oraz zobowiązania ze strony organów rządowych, organizacji pozarządowych, pracodawców i innych instytucji do wysłuchania z uwagą osób starszych jako zainteresowanych podmiotów. Oznacza to też, że język powinien być pozbawiony żargonu, lokale na spotkania winny być dostępne, a zainteresowane osoby powinny mieć odpowiednie możliwości finansowe, by brać w nich udział i być w stanie korzystać ze środków transportu. Osoby starsze powinny mieć świadomość swoich praw i obowiązków oraz mieć możliwość zapoznania się z kwestiami do omówienia, tak więc szkolenie, także w zakresie technologii ICT, jest w tym przypadku zasadniczym elementem⁽¹⁰⁾.

4.5 Odnotowuje się rosnące znaczenie „koprodukcji”, czyli metody obejmującej „osoby, społeczności i organizacje posiadające umiejętności, wiedzę i zdolności pozwalające wspólnie pracować, stwarzać możliwości i rozwiązywać problemy”⁽¹¹⁾. Zasady, które stosuje się w tym przypadku leżą u podstaw wszystkich działań w zakresie uczestnictwa i mogą mieć zastosowanie na płaszczyźnie indywidualnej, przy projektowaniu pakietu opieki, aż po szczebel rządu krajowego, przy opracowywaniu polityki.

5. Badania

5.1 EKES przyjął z zadowoleniem wsparcie Komisji Europejskiej dla inicjatyw dotyczących wspólnego planowania i dla opracowania planów przyszłych badań w dziedzinie starzenia się i zmian demograficznych, będących integralną częścią programu „Horyzont 2020»: plan działań dotyczący starzenia się”⁽¹²⁾.

5.2 Prowadzenie stałych badań nad wszystkimi aspektami życia osób starszych jest ważne dla zapewnienia odpowiednich decyzji w obszarach polityki dotyczących zdrowia, opieki społecznej, edukacji, dochodów i uczestnictwa. Osoby starsze powinny brać udział w identyfikowaniu problemów oraz w badaniach. Szczególnie ważne jest przeprowadzanie odpowiednich badań klinicznych leków z udziałem osób starszych.

6. Opieka

6.1 W miarę starzenia się ludności obowiązki opieki spadną na rosnącą liczbę starszych kobiet, co może stwarzać wyzwania finansowe w związku z utratą wynagrodzeń i zmniejszeniem uprawnień emerytalnych. Osoby starsze wnoszą znaczący wkład jako nieformalni opiekunowie starszych, słabszych członków rodziny, co umożliwia zaoszczędzenie poważnych środków w budżecie państwa na opiekę społeczną. Należy uznać doświadczenie i umiejętności nieformalnych opiekunów oraz umożliwić im wykorzystanie możliwości w zakresie szkoleń.

6.2 Ponadto w wielu przypadkach dziadkowie z konieczności opiekują się wnukami wtedy, gdy dana rodzina ma problemy lub by umożliwić swoim dzieciom kontynuowanie pracy, a tym samym niezrezygnowanie z aktywności zawodowej.

⁽⁷⁾ „Aktywne starzenie się i solidarność międzypokoleniowa”, Eurostat 2012.

⁽⁸⁾ „Guide for Civil Dialogue on Promoting Older People’s Social Inclusion” (Przewodnik w sprawie dialogu obywatelskiego i wspierania włączenia społecznego osób starszych) Age Platform Europe 2010 r.

⁽⁹⁾ „Perspectives on ageing with dementia” (Perspektywy starzenia się z demencją), Joseph Rowntree Foundation 2012 r.

⁽¹⁰⁾ Zob. przypis 8.

⁽¹¹⁾ „A guide to co-production with older people” (Przewodnik w sprawie koprodukcji z udziałem osób starszych), NDTI.

⁽¹²⁾ Zob. opinia EKES-u w sprawie: „Horyzont 2020»: plan działań dotyczący starzenia się” przyjęta 23 maja 2012 r., Dz.U. C 229 z 31.07.2012, s. 13.

6.3 W dziedzinie opieki nieformalnej istnieje pole dla innowacji społecznych, a państwa członkowskie powinny w większym stopniu starać się sprostać rosnącym wyzwaniom i obowiązkom, z jakimi borykają się nieformalni opiekunowie w kontekście ograniczania usług w zakresie opieki bądź świadczenia ich w niewystarczającym stopniu.

7. Wolontariat

7.1 „Mamy do czynienia z niezwykle szeroką gamą działań wolontariackich podejmowanych przez osoby starsze. Ich zakres znacznie wykracza poza tradycyjną tematykę związaną z wiekiem, jak np. wspomaganie słabszych lub chorych osób starszych”⁽¹³⁾. Działania wolontariackie osób starszych obejmują opiekę socjalną i zdrowotną, działalność rekreacyjną, środowisko naturalne, organizacje religijne, kulturę i politykę.

7.2 Osoby starsze angażują się w wolontariat, ponieważ pozwala im to utrzymać i rozwinąć ich umiejętności i kontakty społeczne oraz zapobiec społecznej izolacji i wykluczeniu, a także służyć ich społecznościom. Wolontariat przynosi obopólne korzyści. Z ankiety przeprowadzonej w 2009 r. wynika, że zdaniem 78 % mieszkańców 27 krajów UE osoby starsze wnoszą znaczący wkład jako wolontariusze w działalność organizacji charytatywnych i lokalnych⁽¹⁴⁾.

7.3 Biorąc pod uwagę brak lub ograniczenie usług statutowych należy docenić fakt, że osoby starsze angażują się w działalność wolontariacką, by wypełnić ową lukę, ale potrzebują one wsparcia w tym zakresie.

7.4 Należy zauważyć, że uznanie oraz zakres działań wolontariackich są bardzo zróżnicowane w poszczególnych państwach członkowskich, a osoby angażujące się w wolontariat w starszym wieku zwykle już wcześniej zajmowały się taką działalnością. Należy zachęcać poszczególne osoby do podejmowania działalności wolontariackiej przez cały okres ich życia i umożliwiać im taką działalność, która przydaje się w latach późniejszych, gdyż pozwala uniknąć społecznej izolacji i wykluczenia, pomaga rozwinąć kontakty i nawiązać przyjaźnie.

8. Wkład gospodarczy

8.1 Wkład osób starszych w gospodarkę można zmierzyć na podstawie nie tylko konsumpcji, ale także płaconych podatków od dochodów i zakupów, nieformalnej opieki nad członkami rodziny, która przekłada się na oszczędności dla budżetu państwa, opieki nad wnukami, która pozwala dzieciom powrócić na rynek pracy oraz na podstawie wartości działań wolontariackich i kontynuacji aktywności zawodowej. Należy dodatkowo uwzględnić przekazywanie środków na rzecz młodszych członków rodziny w celu wspomoczenia ich w wywiązywaniu się z poważniejszych zobowiązań finansowych⁽¹⁵⁾.

8.2 Coraz powszechniejsza świadomość faktu starzenia się społeczeństwa powinna zwiększyć możliwości przedsiębiorstw

oraz innych podmiotów w zakresie rozwoju i wprowadzania do obrotu dóbr i usług przeznaczonych dla tej grupy ludności w kontekście starzejącego się społeczeństwa, pobudzając w ten sposób wzrost produkcji i zatrudnienia⁽¹⁶⁾.

8.3 Rola osób starszych jako konsumentów pozostaje niedoceniona, co sprawia, że utrzymuje się negatywne podejście do wieku podeszłego. Stereotypowe postrzeganie osób starszych prowadzi do założenia, że ludzie ci nie potrzebują ani nie chcą innych możliwości ani usług, zaś rynek obsługujący osoby młode jest dużo ważniejszy⁽¹⁷⁾.

9. Zatrudnienie

9.1 „Prawie 60 % pracowników uważa, że będzie w stanie wykonywać swoją pracę w wieku 60 lat”⁽¹⁸⁾.

9.2 Z uwagi na wzrost długości życia ważne jest, by osoby starsze miały możliwość pozostania aktywnymi zawodowo do czasu osiągnięcia ustawowego wieku emerytalnego, a także dłużej, jeśli sobie tego życzą. Należy w związku z tym uznać potencjał osób starszych, dostosować środowisko i godziny pracy (co jest także korzystne w trakcie całego cyklu życia), stworzyć możliwości udziału w szkoleniach zapoznających ze zmieniającymi się metodami pracy oraz próbować zwalczać w zakładach pracy postawy dyskryminujące ze względu na wiek. EKES przyjął niedawno opinię, w której przedstawiono propozycję pakietu konkretnych środków uwzględniających te potrzeby oraz podkreślono, że w kontekście zapewnienia odpowiedniej polityki oraz dostosowań szczególną rolę do odegrania mają partnerzy społeczni⁽¹⁹⁾.

9.3 Należy zdawać sobie sprawę z różnicy pomiędzy ludźmi, którzy pracują powyżej granicy wieku emerytalnego ponieważ **chcą** oraz ludźmi którzy to robią ponieważ **muszą**, gdyż ich emerytura jest niewystarczająca.

9.4 W swoim miejscu pracy osoby starsze wnoszą wielki bagaż doświadczeń i umiejętności, co ma ogromne znaczenie w czasach, gdy brakuje wykwalifikowanego personelu, oraz stanowi ciągły wkład w rozwój gospodarki. Należy zachęcać przedsiębiorstwa do wypracowania najlepszych rozwiązań w ramach strategii zarządzania strukturą wiekową.

9.5 Osoby starsze mają możliwości pracy na własny rachunek oraz w charakterze przedsiębiorców, co zapewnia im większą niezależność i kontrolę nad warunkami pracy. Osoby starsze zwiększają swoją obecność w tej sferze. Z danych Eurostatu za 2010 r. wynika, że 50 % pracujących w wieku powyżej 65 lat pracowało na własny rachunek⁽²⁰⁾. Zachęty do tworzenia nowych projektów i usług odzwierciedlających zmiany demograficzne mogą pochodzić od ludzi starszych, którzy sami prowadzą działalność gospodarczą. Należy więc zachęcać te osoby do wykorzystywania wspomnianych możliwości⁽²¹⁾.

⁽¹³⁾ „Volunteering by Older People in the EU” (Podejmowanie działalności wolontariackiej przez osoby starsze w UE), Eurofound 2011 r.

⁽¹⁴⁾ Zob. przypis 6.

⁽¹⁵⁾ „Gold Age Pensioners” (Emeryci złotego wieku), WRVS 2011 r.

⁽¹⁶⁾ Dz.U. C 44 z 11.2.2011, s. 10.

⁽¹⁷⁾ „The Golden Economy” (Złota gospodarka), AGE UK 2011 r.

⁽¹⁸⁾ „Living Longer Working Better” (Żyjąc dłużej, pracując lepiej), Eurofound 2011 r.

⁽¹⁹⁾ Dz.U. C 318 z 29.10.2011, s. 1.

⁽²⁰⁾ „Aktywność osób starszych i solidarność międzypokoleniowa”, Eurostat 2011.

⁽²¹⁾ „Golden opportunities” (Złote możliwości) UnLtd Research findings 2012 r.

10. **Uczenie się przez całe życie**

10.1 W latach ubiegłych EKES podkreślał znaczenie uczenia się przez całe życie jako podstawowego warunku integracji społecznej, pozostania na rynku pracy, rozwoju osobistego i możliwości efektywnego uczestniczenia ⁽²²⁾.

10.2 Coraz więcej osób starszych korzysta z możliwości doksztalcania, lecz nie są one dostępne w takim samym stopniu we wszystkich państwach członkowskich ⁽²³⁾. Udział osób starszych w grupach organizowanych przez społeczności lokalne i w organizacjach pozarządowych jest istotnym źródłem nieformalnego uczenia się.

11. **Rola technologii ICT**

11.1 Stosowanie technologii ICT ma coraz większe znaczenie dla wszystkich obywateli. Dzięki wykorzystaniu internetu i poczty elektronicznej osoby starsze uzyskują możliwość śledzenia wydarzeń odbywających się poza ich domem oraz utrzymywania regularnych kontaktów z mieszkającymi daleko członkami rodziny. Kontakty te można jeszcze bardziej zintensyfikować korzystając z komunikatora Skype lub podobnej aplikacji umożliwiającej wzajemne widzenie się. Kontrolowane czaty internetowe mogą pozwolić osobom starszym skazanym na przebywanie w domu na kontaktowanie się z osobami o podobnych zainteresowaniach, a przez to zmniejszyć ich izolację.

11.2 System e-zdrowie może przynieść duże korzyści, gdy chodzi o sprawdzanie stanu zdrowia, a także przy reagowaniu na nagłe wypadki. Metody tego typu nie powinny jednak zastępować regularnych kontaktów „twarz w twarz”, a systemy e-zdrowia muszą uwzględnić potrzebę rozwoju stosunków międzyludzkich z prawdziwego zdarzenia.

11.3 Bardziej kontrowersyjne zastosowania technologii ICT obejmują systemy monitorowania osób w „inteligentnych”

domach, systemy zapewniania bezpieczeństwa osobistego lub monitorowania osób dotkniętych demencją. Chodzi tu o bezpieczne zapewnienie trwałej samodzielności i wyboru pomiędzy różnymi zajęciami. Wykorzystanie tych metod musi być oparte na decyzjach i praktykach natury etycznej i muszą one przynosić wyraźną korzyść osobom starszym, a nie służyć jako mechanizm kontroli lub sposób na ograniczenie pomocy świadczonej przez personel.

11.4 Zastosowanie internetu do zakupów w sieci przynosi namacalne korzyści osobom mającym problemy z poruszaniem się, lecz także w tym przypadku należy uwzględnić potrzebę spotykania się z innymi ludźmi i wychodzenia z domu. Należy zapewnić ochronę danych i prywatność.

11.5 Do zastosowania technologii ICT potrzebne jest szkolenie i wsparcie oraz dostęp do sprzętu. Kwestie te zostały poruszone w opinii EKES-u w sprawie poprawy kultury informatycznej, umiejętności informatycznych i e-integracji ⁽²⁴⁾.

12. **Barrierey utrudniające uczestnictwo**

12.1 Podkreślając udział osób starszych w szeregu działań wywierających wpływ na życie społeczno-gospodarcze należy jednocześnie wspomnieć, że wciąż istnieją pewne istotne bariery, które utrudniają wielu osobom starszym uczestnictwo.

12.2 Wiek chronologiczny jest tylko jedną z wielu cech charakteryzujących człowieka. Wiedza, umiejętności i doświadczenie różnych grup wiekowych należą do istotnych zasobów społeczeństwa. Społeczeństwo integracyjne obejmujące osoby w każdym wieku wymaga, by decydenci, zainteresowane strony i sami obywatele wykazali zbiorową odpowiedzialność przy kształtowaniu polityki i znajdowaniu rozwiązań zapewniających równość oraz integrację niezależnie od wieku.

Bruksela, 14 listopada 2012 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Staffan NILSSON

⁽²²⁾ Dz.U. C 161 z 13.7.2007, s. 1; Dz.U. C 204 z 9.8.2008, s. 89; Dz.U. C 228 z 22.9.2009, s. 24; Dz.U. C 77 z 31.3.2009, s. 115; Dz.U. C 51 z 17.2.2011, s. 55.

⁽²³⁾ Zob. przypis 20.

⁽²⁴⁾ Dz.U. C 318 z 29.10.2011, s. 9.